

Λόγιοι κληρικοί την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης

[Αφιέρωμα / 1821-2021: Ανάσταση του Γένους / Ιστορία](#)

[Σωτήριος Μυλωνάς, Υποψήφιος Δρ. Θεολογίας](#)

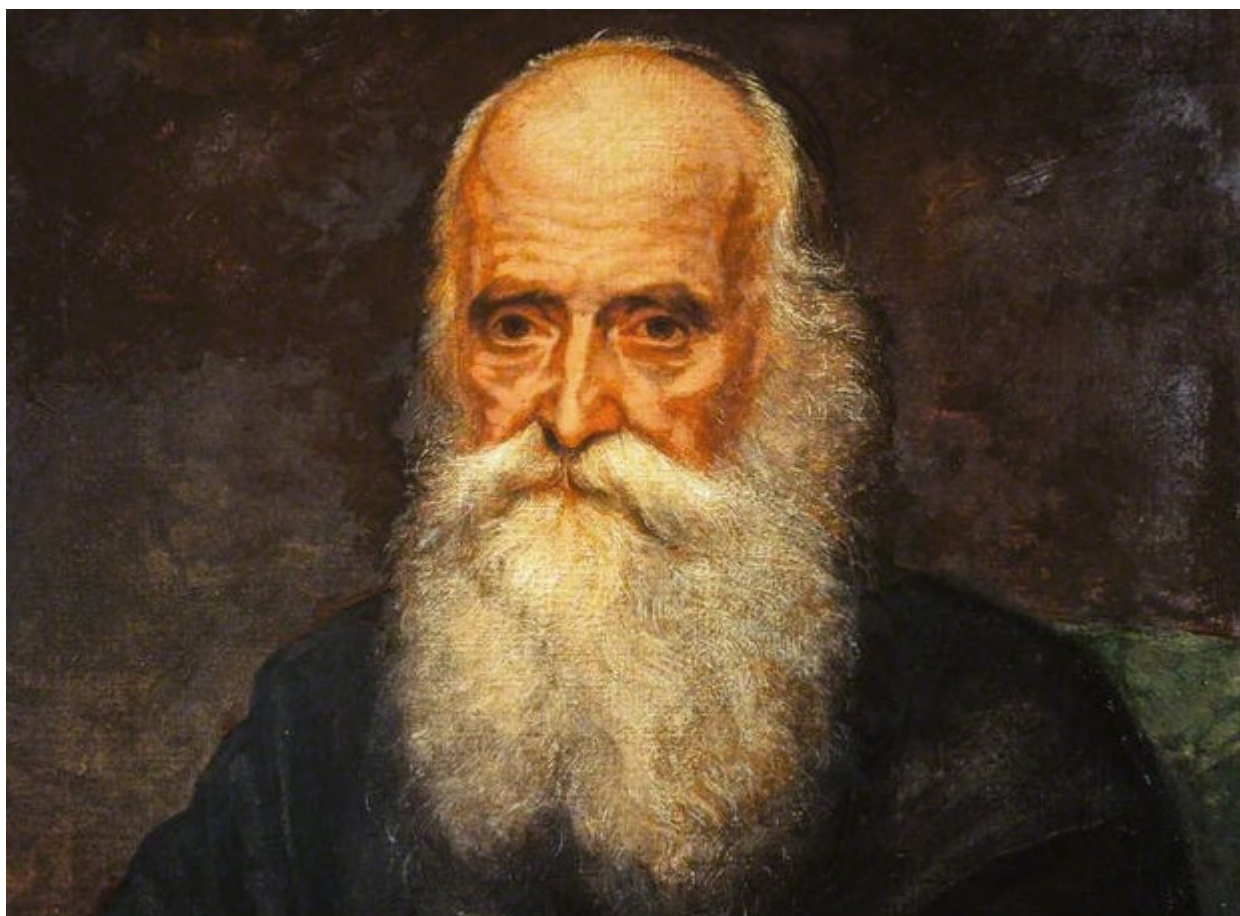

Θεόφιλος Καΐρης

Ο Θεόφιλος Καΐρης (1784-1853) υπήρξε λόγιος, ιερωμένος, θεολόγος και φιλόσοφος. Γεννήθηκε στη νήσο Άνδρο τη 19η Οκτωβρίου 1784, την εποχή κατά την οποία η Ελλάδα βρισκόταν υπό τουρκική κατοχή και συμπλήρωσε τις σπουδές του στη Σχολή της Πάτμου και της Χίου.

Κατόπιν, ολοκλήρωσε τις σπουδές του φοιτώντας στην Ανώτερη Φιλοσοφική Ακαδημία των Κυδωνιών υπό τον διάσημο λόγιο Βενιαμίν τον Λέσβιο. Σε ηλικία 18 ετών, το 1801, χειροτονήθηκε ιερομόναχος, και ονομάστηκε Θεόφιλος και μετέπειτα μετέβη στην Ιταλία, στο Πανεπιστήμιο της Πίζας, όπου σπούδασε Θεολογία, Φιλοσοφία, Μαθηματικά και Φυσική. Στη συνέχεια, πήγε στο Παρίσι. Εκεί γνωρίστηκαν με τον Αδαμάντιο Κοραή και για τέσσερα περίπου χρόνια έζησαν συντροφικά τις περίπλοκες πολιτικές και πολιτισμικές αλλαγές της γαλλικής επανάστασης, πράγμα που θα τον στιγματίσει.

Ο Καΐρης, μείνει από το 1919 στην Φιλική Εταιρεία από τον Αριστεΐδη Παππά και για λίγο καιρό διαμένει και διδάσκει στην πόλη των Κυδωνιών. Όταν οι Τούρκοι επιτίθενται στην ακμάζουσα πόλη των Κυδωνιών, αφού εγκαταλείπει κι αυτός τις Κυδωνίες, περνά αρχικά από τα Ψαρά με εκατό μαθητές του, όπου εκφωνεί φλογερό πατριωτικό λόγο στον ναό τού Αγίου Νικολάου και καταφεύγει στο Ναύπλιο, όπου και επανιδρύει το τυπογραφείο.

Κατόπιν μεταβαίνει στην Άνδρο, όπου υψώνει την σημαία της ελευθερίας. Μόλις μαθαίνει για την εκστρατεία στον Όλυμπο, την οποία σχεδιάζει ο Γρηγόριος Σάλας, πρώτος υπασπιστής τού Δημητρίου Υψηλάντη, σπεύδει ενθουσιωδώς να συμμετάσχει. Την 25η Νοεμβρίου 1821, αποπλέει ο Σάλας από την Πελοπόννησο,

αλλά δυστυχώς καθυστερεί πολύ να φθάσει στον προορισμό του, γιατί περιπλανάται στα νησιά τού Αιγαίου επί τέσσερις μήνες. Αποτέλεσμα της αργοπορίας αυτής ήταν η αποχώρηση των περισσότερων μαχητών· μόνο ο Θεόφιλος Καΐρης, ο Πολωνός φιλέλληνας Λεζίνσκι και μερικοί άλλοι έμειναν. Τελικά, φθάνουν στην περιοχή τού Ολύμπου περί τα τέλη Μαρτίου του 1822 και αρχίζουν να συνεννοούνται με τους κατοίκους, προκειμένου να οργανωθεί επανάσταση. Όμως, η έλλειψη όπλων και εφοδίων μειώνουν τον ζήλο των ανθρώπων, με αποτέλεσμα να στρατολογηθεί μικρός αριθμός μαχητών και οι οπλαρχηγοί να αναλώνονται διαρκώς σε διαφωνίες. Ωστόσο, ο Καΐρης με εμπνευσμένα εθνεγερτικά κηρύγματά του, κατορθώνει να εξαλείψει τις παλαιές έχθρες και να εμψύσει εκ νέου τον ενθουσιασμό στους στρατιώτες. Αλλά όμως οι Τούρκοι που κινήθηκαν εναντίον των υπερτερούν κατά πολύ σε αριθμό κι εξοπλισμό. Στη μάχη οι Έλληνες ηττώνται και ο Καΐρης δέχεται τρεις σφαίρες. Αναγκάζονται, λοιπόν, να υποχωρήσουν προχωρώντας προς τα βορειοδυτικά σε άγνωστες περιοχές. Προχωρούν μόνο νύχτα και τους καθοδηγεί ο Καΐρης βάσει αστρονομικών παρατηρήσεων και υπολογισμών. Η ταλαιπωρία είναι απερίγραπτη, καθώς λιμοκτονούν και αναγκάζονται να προμηθεύονται άγρια χόρτα και καρπούς δέντρων που συλλέγουν στο σκοτάδι. Τελικώς, κατορθώνουν να φθάσουν στον Ασπροπόταμο, όπου βρίσκουν καταφύγιο και περιποίηση στην οικία τού στρατηγού Στουρνάρα, ο οποίος έπεσε μαχόμενος στο Μεσολόγγι. Από τον Ασπροπόταμο, ο Καΐρης κατεβαίνει στην Κόρινθο κι από κει μεταβαίνει στην Άνδρο, όπου και παραμένει επί δύο μήνες προκειμένου να θεραπευθούν τα τραύματά του, ιδίως η πληγή στην κνήμη, η οποία θα μεταβληθεί σε χρόνια έλκος και θα τον ταλαιπωρεί σε όλη την ζωή. Μόλις συνέρχεται κάπως από τα τραύματά του, πρώτη του φροντίδα είναι να οργανώσει σε στρατιωτικό σώμα, επανδρωμένο με τους Κυδωνιείς που κατέφυγαν στην ελεύθερη Ελλάδα [\[1\]](#).

Εκτός όμως από μαχητής, ο Καΐρης εκλέγεται σταθερά πληρεξούσιος της Άνδρου στις εθνικές συνελεύσεις. Μάλιστα, παρακολούθησε τις εργασίες της Α΄ Εθνοσυνέλευσης στην Επίδαυρο (20 Δεκεμβρίου 1821-15 Ιανουαρίου 1822), χωρίς επίσημη ιδιότητα, ως άτυπος εκπρόσωπος των Κυκλάδων. Τον Μάιο του 1823, έγινε μέλος επιτροπής για την επεξεργασία και διόρθωση των «εγκληματικών νόμων» και του «οργανισμού των δικαστηρίων». Στην επιδημία τύφου, που ξέσπασε στο Ναύπλιο το 1824, παρά την κλονισμένη υγεία του βοήθησε με αυταπάρνηση τους χειμαζόμενους. Τον Απρίλιο του 1824, υπέβαλε την παραίτηση του από το αξίωμα του βουλευτή λόγω της κλονισμένης υγείας του, που έγινε δεκτή από το Βουλευτικό Σώμα με ευχαριστίες. Οι Ανδριώτες όμως, επέμειναν να τους εκπροσωπεί στο Βουλευτικό. Το Σεπτέμβριο του 1824, επέστρεψε στην Πελοπόννησο ως παραστάτης Άνδρου για τη Γ΄ Βουλευτική Περίοδο και ανέλαβε και προσωρινά την προεδρία του Βουλευτικού Σώματος. Τον Οκτώβριο, συμμετείχε

σε επιτροπή για τη σύνταξη οργανισμού των επαρχιακών σχολείων. Τέλος, στα 1826 εξελέγη πληρεξούσιος Άνδρου για τη Γ΄ Εθνοσυνέλευση στην Επίδαυρο (6-16 Απριλίου 1826), αλλά δεν συμμετείχε στις εργασίες της, επειδή διατελούσε μέλος του Βουλευτικού Σώματος. Ο Θεόφιλος Καΐρης προσπαθεί πάντοτε να βοηθά κατά το δυνατόν, τόσο τους συντοπίτες του Ανδρίους, όσον και όλους τους Έλληνες. Χάρης σε δική του μεσολάβηση π. χ. εστάλη από τον Ελβετό τραπεζίτη και φιλέλληνα Ζαν Γκαμπριέλ Ρεϊνάντ, πλοίο με τρόφιμα και ρούχα για τους Πελοποννήσιους εκτοπισθέντες από τον Ιμπραΐμ. Η εμπιστοσύνη και η εκτίμηση με τις οποίες είχαν περιβάλλει οι συμπατριώτες του τον Καΐρη καταφαίνεται εκ του γεγονότος ότι υπεδείχθη ομόφωνα να εκφωνήσει τον χαιρετιστήριο λόγο προς τον κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια την 12η Ιανουαρίου 1828.

Ο Καΐρης θα πεθάνει στη φυλακή το 1852, μετά από καταδικαστική απόφαση που εκδόθηκε εναντίον του με την κατηγορία του προσηλυτισμού. Λίγες μέρες μετά το θάνατό του, ο Άρειος Πάγος τον αθώωσε[2].

Άνθιμος Γαζής

Ο Άνθιμος Γαζής[3] εργάστηκε για την πνευματική αφύπνιση των υπόδουλων Ελλήνων, συμβάλλοντας ενεργά στη ανάπτυξη του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Σ αυτόν ανήκει η ίδρυση του πρώτου περιοδικού το 1811, ο *Λόγιος Ερμής* στη Βιέννη. Πολύ γρήγορα το περιοδικό αποτέλεσε, όχι μόνο το μέσο για τη μετάδοση φιλολογικών νέων, αλλά και φορέα διάδοσης των ιδεών του Διαφωτισμού. Επίσης, με δικές του ενέργειες ιδρύεται το 1815 η «Φιλόμουσος Εταιρεία». Στο έργο αυτό του συμπαρίσταται ο Ιωάννης Καποδίστριας και η Μητροπολίτης Ουγγροβλαχίας Ιγνάτιος. Επίσης, κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες για συντονίσει την εκπαίδευση στην Ελλάδα[4].

Ο Άνθιμος Γαζής εργάστηκε για να επαναστατήσουν οι κάτοικοι της Μαγνησίας και προέβη στην πολιορκία της πόλης του Βόλου με τη βοήθεια των πλοίων των Υδραίων και των Σπετσιωτών[5].

Στόχος του Άνθιμου Γαζή ήταν να αλλάξει την νοοτροπία στους κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι βρισκόμενοι σε ανθηρή οικονομική κατάσταση δεν επιθυμούσαν να αλλάξει η καθεστηκυία τάξη[6]. Εργάστηκε σκληρά μαζί με τον συντοπίτη του, τον Γιάννη Δήμο αλλά συνεπικούρησε στο έργο τους και ο Αρματολός Κυριάκος Μπασδέκης. Δέχτηκαν τα πυρά των προκρίτων της περιοχής, που διαφωνούσαν, καθώς θεωρούσαν εκ προοιμίου αποτυχημένη την εξέγερση, λόγω της γειτνίασης της Μαγνησίας με τη Λάρισα, από όπου ήταν εύκολο να ενισχυθούν στρατιωτικά οι Τούρκοι.

Παρ όλα αυτά η 7^η του Μάη 1821 είναι η μέρα που πραγματοποιήθηκε στις Μηλιές η συνάθροιση των Ελλήνων στον ιερό ναό των Αγίων Ταξιάρχων. Εκεί, ο Άνθιμος ξεδίπλωσε τη σημαία της επανάστασης. Διαβάστηκαν επίσης, από τον ίδιο οι επιστολές του Αλ. Υψηλάντη. Στη συνέχεια τέσσερις μέρες αργότερα στη Συνέλευση του Βελεστίνου κηρύχτηκε η επανάσταση παρουσία των αντιπροσώπων

όλων των χωριών του Πηλίου[7]. Η συνέλευση χαρακτηρίστηκε ως η Βουλή της Θεσσαλομαγνησίας με Πρόεδρο τον Άνθιμο Γαζή και γραμματέα τον Φίλιππο Ιωάννου. Χρησιμοποιήθηκε, επίσης, η σφραγίδα που ετοιμάστηκε για αυτό το λόγο να επικυρώσει την προκήρυξη της Βουλής της Θεσσαλομαγνησίας, προσπαθώντας να ξεσηκώσουν όλους τους κατοίκους της περιοχής να ξεσηκωθούν[8].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

[1] Α. Γούδας, *Βίοι παράλληλοι των επί της αναγέννησης της Ελλάδας διαπεπρεψάντων ανδρών*, τ. Α΄, σ. 145-182.

[2] Βασ. Σφυρόερας, «*Καίρης Θεόφιλος*», *ΘΗΕ τόμ. 7 (1965)*, στ. 177-179.

[3] Ι. Χατζηφώτης, *Άνθιμος Γαζής*, σ. 76.

[4] Δ. Παντελόδημος, «*Οι μηλιώτες Διδάσκαλοι του Γένους και ο Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός*», *Οι τρεις Μηλιώτες διδάσκαλοι του Γένους (Ανθ. Γαζή - Γρηγ. Κωνσταντα - Δαν. Φιλιππίδης) Βίοι παράλληλοι - Πτυχές της ζωής και του έργου τους, Πρακτικά του Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου 30 Σεπτεμβρίου - 1 Οκτωβρίου 2000*, σ. 27 - 28.

[5] Ε. Κυριακίδης, *Ιστορία του Ελληνισμού από της Ιδρύσεως του Βασιλείου της Ελλάδος μέχρι των ημερών μας 1832 - 1892*, σ. 71.

[6] Ι. Διαμαντούρος, *Νοτιοανατολική Θεσσαλία, Επανάσταση και καταστολή της, Ιστορία του Ελληνικού Έθνους «Εκδοτικής Αθηνών»*, τ. ΙΒ΄ (1975) 110-111.

[7] Ό. Πρόκεν, *Ιστορία της Επανάστασεως των Ελλήνων*, 8, τ.Α΄, σ. 61.

[8] Ι. Κορδάτος, *Ιστορία της νεώτερης Ελλάδος*, τ.Α΄, σ. 109-110.

<https://bit.ly/36h2DpD>